

24. Chiok-thok Gī-tiúⁿ.
 25. Kī-thaⁿ.
 26. Soán Gī-tiúⁿ, Su-kì pō-hōe.
 27. Aū-hōe tiûⁿ-sóⁿ, kī-jít.
 28. Tiám-miâ.
 29. Thák Gī-sū-liók.
 30. Pi-hōe.

Gī-tiúⁿ : Phoaⁿ Tō-êng.

Su-kì : { Tân Khêng-iáu.
 Tè Hoán. }

Kàu-hōe Siau-sit

(Phoaⁿ Tō-êng)

Ko-sa Soat-kàu-sóⁿ

Nūng nî chéng, Tang-mñg Kàn-hōe û ke siat chit ūi Soat-kàu-sóⁿ tī Ko-sa-teng. Chip-hōe ê sî-kan : sî müi lé-pài-jít téng-poⁿ 8—9 tiám pðaⁿ, û tî-hia kà Chú-jít-ôh ; hiân-châi û 6, 7 cháp miâ bî-sìn-chiá ê gín-ná teh thák. Iû-koh müi pài 5 më 7 tiám pðaⁿ û tî-hia pò-tô. Tí kû-nî 12 goéh chhe 9 àm, Sím Sian-siⁿ û chiò Ki-tok-toân ê teng-iáⁿ hō-tâi-ke khòaⁿ, chin hó ki-hōe.

Ta° tûi kin-nî 1 goéh 1 hō ê lé-pài-jít khí, müi lé-pài ê téng-poⁿ 9—10 tiám û tî-hia chò lé-pài. Thâu lé-pài, Ng Sû-bêng Bók-su tî-hia soat-kàu, û 2, 3 cháp lâng chû-chíp. Khiok i-keng û kúi-nâ hō-khah-siông teh lái. Put-kò chiù-chiàⁿ tû ngó-siông--ê û chít hō. In chit ke û 3 ê tōa-lâng, nûng ê gín-ná. Che sî siat Ko-sa-teng Soat-kàu-sóⁿ, sóⁿ siu ê thâu-chúi kóe-chí. Chit-tiáp ài sió-khóá kóng-khí in lái sìn Chú ê chéng-hêng :—

Chit ê lâng sèⁿ Lôⁿ, miâ Chúi-seng. I ê lâu-bó 20 gôa nî chéng, phða-pêⁿ siong-tiõng lâi jíp Sin-lâu I-koán, tî-hia khí-thâu thiaⁿ-tiôh tó-lí. Chiù khòaⁿ i ê pêⁿ sî bô ngâ-bâng ê hó; in-ûi lâng i-keng pî-pân beh kâ i kng khì khng sî-lâng-keng lah. Tí bit chit më i û bâng-kîⁿ chít ê chhêng pêh-saⁿ ê, beh khan i jíp lé-pài-tâng lé-pài; chóng-sî i chin kiaⁿ, in-ûi lôh-hô chin tôa, hû-jin-lâng pâk kha bê thang liâu chuí. Hit ê

chhêng pêh-saⁿ--ê kâ i kóng, bián kiaⁿ, chia û chít tè pang, lí thang tâh, tòe góa kiâⁿ chíu pêng-an. I chiù sìn i ê ôe chiù án-ni kiâⁿ jíp pài-tâng lé-pài. Kàu khùn chhêng khí-lâi, seng-khu chin sóng-khoài, kiô lâng chhêng hō i chiâh. I-seng chin kî-koái i ê pêⁿ chiâm-chiâm hó--khí-lâi. I chíu kóng i sóⁿ tú-tiôh--ê hō-lâng thiaⁿ. Kàu bóe, i chai hit ê chhêng pêh-saⁿ--ê, chiù-sî Iâ-so pún-sin.

Kàu pêⁿ hó chhut iⁿ, siûⁿ beh thiaⁿ tô-lí, tú-tiôh chê-chê chô-tông, sòa bê kîtit. Kúi goéh-jít chéng chít ê ta-po-sun kòe-sin, chiah hoán-hóe i 20 gôa nî kú chò bòng-tông-phú. Chíu chio i thong-ke lái lé-pài, sòa tû-khì sóⁿ hók-sâi ê pút-á. Chit-tiáp müi lé-pài lóng û lái teh lé-pài. Thang chai, bêng-bêng sî Siông-tè teh kéng-tiàu lâng. Lán tiôh m-thang ià-siân, eng-kai hó-tâⁿ thoân Hok-im ; in-ûi lâu bâk-sái iâ chéng-chí, kàu bóe tek-khak û thang siu-sêng.

Ki-tok-kàu Bûn-bêng Sú-koan

A Historical Review

of

Christian Civilization

(Lím Bô-seng)

(Chiap 1 goéh 10 bin)

Lûn bûn-bêng ê boat-seng kap hit ê bûn-bêng ê chhêng-chô-chiá ê ú-tiû-koan, i-kip jîn-seng-koan put-chí û koan-hé tî-teh ; che tî téng-châm i-keng û lûn-kòe lah. Taⁿ Ki-tok-kàu ê bûn-bêng, tê-it tâi-seng sî hoat-seng tî Au-chiu. Só-i lán tiôh tai-seng khòaⁿ Au-chiu lâng ê jîn-seng-koan kap ú-tiû-koan. Tng ti Chho-tâi kap Tiong-sê sî-tâi ê Au-chiu lâng ê jîn-seng-koan, i-kip ú-tiû-koan û siû nûng ê tiâu-liû só chi-phðe : chiù-sî Hi-peh-lâi chû-gî kap Hi-lî-nî chû-gî chit nûng ê tiâu-liû. Chóng-sî chit nûng ê chû-gî ê jîn-seng-

koan, í-kíp ú-tiū-koan, sui-jiān ū kúi-nā hāng ê kiōng-thong tiám, iáu-kú ū chin hián-jiān tui-siong-hoán ê tiám tī-teh.

Chóng kóng chít kù, Hi-lí-ní chú-gí ê jìn-seng-koan, í-kíp ú-tiū-koan, sī khòaⁿ-tāng chit sè-kan. Hi-lí-ní lāng ê jìn-seng, in' ê chhut-lát kap lí-sióng, sī ái chit ê sè-kan pín-chò chin-sit ê sè-kan, hó ê sè-kan, kèk súi ê sè-kan, lâi hō· khiā-khí tī chit ê sè-kan ê lāng pē· pēn tit-tiöh hēng-hok. Lāng nā khòaⁿ Hi-lí-ní chú-gí só· hoat-seng ê bûn-hòa : chhin-chhiū^o bí-sút, tiat-hák, chong-kàu, bûn-hák chiah ê, chiū chai in ê lí-sióng sī hē tī chit sè-kan, khòaⁿ-tāng chit sè-kan. Oā^a chit kù ōe lâi kóng, Hi-lí-ní chú-gí sī “Hiān-sè chú-gí” (現世主義).

Nā-sī Hi-pek-lái chú-gí, chiū-sī tú-tú tui-hoán. Hi-pek-lái chú-gí ê bûn-bêng, á-sī Ki-tok-kàu ê bûn-bêng só· chú-tiu^o ê jìn-seng-koan, í-kíp ú-tiū-koan, chóng kóng chit kù, sī “Lâi-sè chú-gí” (來世主義). Chhiā lán khòa^o góa chéng só lūn hit kúi hāng Ki-tok-kàu ê chéng-sìn, chióng-tiong lūn chöe-ok ê koan-liām, chū-kí hó·-tēng ê koan-liām, tiong-pó ê koan-liām, kiù-léng siók-chöe ê koan-liām, chiah ê bô m̄-sī teh chéng-bêng Ki-tok-kàu ê jìn-seng-koan só· khòaⁿ-tāng ê sī tī “lâi-sè,” m̄-sī siók tī chit sè-kan. Ki-tok-kàu chú-gí teh khòa^o chit sè-kan sī chhiong-móa lóng-chóng ê chöe-ok, bē kham-tit hō· lâng khiā-khí lâi tit-tiöh hok-khì. Éng-oán ê hok-khì sī tī pât ê sè-kan. Chit ê sè-kan lâng só· tiöh chhut-lát ê, sī kan-ta chún-pí chò tit-tiöh hit ê pât ê sè-kan ê chhiú-tóaⁿ nā-tiāⁿ. Pó-lô ê Sin-hák, góa tī chia m̄-bián sióng-sè chhián-bêng, tāi-ke í-keng lóng chai-iá^o, chiū-sī hun-piat “léng” kap “jiök” ê jī-goân-lūn. “Léng” á-sī léng-hûn kap “jiök” chiū-sī jiök-thé put-sí saⁿ hoán-tui, saⁿ kau-chiàn, lâi seⁿ-chhut lâng, á-sī jìn-seng chióng-chióng ê pi-kek. Siók tī “jiök” ê, sī chöe-ok, sī sit-pái, sī sí. Siók tī “léng” ê, sī sèng-kiat, sī sèng-lí, sī éng-oán oáh. “Jiök” sī siók tī chit sè-kan;

“léng” sī siók tī hit sè-kan. Só·í jìn-seng ê lí-sióng sī tiöh tui-tiông hit ê hō· lâng kàu bóe ê sèng-lí, ê sèng-kiat, ê éng-oán oáh ê hit ê léng ê sè-kan, m̄-thang chu-chu teh ūi-tiöh chit ê ê pāi-hoāi, chöe-ok móa-móa, hō· lâng kàu sī ê chit ê sè-kan lâi tiöh-bôa chhut-lát. Chbin-chhiū^o chit khoán ê jíp-seng-koan, chū-jiān tui chit ê só· kiàn-siat ê bûn-bêng, bē bián-tit kap hit ê khòaⁿ-tāng chit sè-kan ê jìn-seng-koan só· kiàn-siat ê bûn-bêng tōa-tím cheng-chha. Bók-koài hián-sī pái-liát tī lán bîn-thâu-chéng hiah ê kó·-tai só· hoat-seng chit nāng khoán tui-siong-hoán ê bûn-bêng, chiū-sī Hi-lí-ní bûn-bêng kap Hi-pek-lái bûn-bêng ê kóe-chí, iā tōa-tōa bô saⁿ-tâng.

Tùi Hi-lí-ní bûn-bêng só· hoat-seng ê im-gák, sī hui-chong-kàu-tek ; tui Ki-tok-kàu bûn-bêng só· hoat-seng ê im-gák, sī sèng-ko, sī chong-kàu-tek. Tùi Hi-lí-ní bûn-bêng só· hoat-seng ê bí-sút, sī teh lé-chàn jiök-thé, lé-chàn khùi-lát ; tui Hi-pek-lái bûn-bêng só· hoat-seng ê bí-sút, sī lé-chàn lêng-hûn, piáu-hiān chéng-sìn ê sióng-teng. Tùi Hi-lí-ní bûn-bêng só· hoat-seng ê bûn-hák, sī éng jìn-seng ê hiān-sióng chò chú-tê; tui Hi-pek-lái bûn-bêng só· chè-chō ê bûn-hák, sī éng Sèng-keng, chong-kàu-tek ê tē-bák lâi chò chhâi-liāu. Tùi Hi-lí-ní bûn-bêng só· chhòng-chō ê su-siú^o sī tiat-hák, sī tui-tiông kek-bút tī-ti; tui Hi-pek-lái bûn-bêng só· chhòng-chō ê su-siúⁿ sī Sin-hák, sī tui-tiông léng-hûn ê chhàm-hóe. Tùi Hi-lí-ní bûn-bêng ê kiàn-tiok, lâng thang khòa^o siók tī chit sè-kan ê lûn-hoán hó-khòa^o; nā-sī Hi-pek-lái bûn-bêng só· hoat-seng ê kiàn-tiok, sī hiàn hō· Sióng-tè ê sèng-tâng. Che put-kò sī tāi-liök kóng-khí chit nāng-é bûn-bêng ê saⁿ-tui-chiàu nā-tiāⁿ.

Kí-ú chéng-tí hoat-lút chióng-chióng, hoán-nā thang chheng-ho· chò bûn-bêng ê sán-bút ê, bô m̄-thang teh bián-chhut chit nāng ê bûn-bêng tui-siong-hoán ê só·-châi.